

De keiharde lessen van de boreale bossen

Jelle Brandt Corstius en Jeroen Toirkens verkenden het grootste bosgebied op aarde. Het indrukwekkende verslag van hun expedities in Alaska, Siberië, Canada, Schotland, Noorwegen en Japan beleeft zijn première in Fotomuseum Den Haag en reist daarna door naar Anchorage.

Door Hendrik van Leeuwen

RECENSIE

'Om de een of andere reden hebben mensen de onbedwingbare behoefte om de wildernis in te gaan,' schrijft Jelle Brandt Corstius alsof hij het zelf amper kan geloven. Samen met fotograaf Jeroen Toirkens ging hij op onderzoek in de onafzienbare gordel van naaldbossen op het noordelijk halfrond. Hoeveel hout slepen we ervan dan? Waarom staat Siberië steeds in brand? Hoe overleven inheemse volkeren bij extreem lage temperaturen? Jelle hield er een gevoelloze pink aan over, maar daar vraag je haast om met een urenlange tocht op sneeuwscooters, ver onder nul. Zijn reputatie om 'moeilijke landen' te verkennen doet vermoeden dat hij de risico's van het vak voor lief neemt.

Het reisverslag van Toirkens (foto's) en Brandt Corstius (tekst) wil voor eens en voor altijd duidelijk maken hoe waardevol en hoe kwetsbaar de boreale bossen zijn. Hoewel 'boreaal' in een kwade reuk is komen te staan dankzij een niet nader te noemen politicus, betekent het woord gewoon noordelijk. Denk maar aan 'aurora borealis', het magistrale noorderlicht dat in groene sluiers rondanste boven een besneeuwde wereld. In het Fotomuseum krijgt 'Borealis' echter de lading van een geuzenterm. Alleen taaië doorzetters houden het daar vol. Neem Don Saganash van de Cree-stam die als een van de weinigen zijn land niet verkanselde (van de 53 traditionele 'traplines' zijn er nog maar drie over). De rest is kaalgekapt en daarmee is ook veel kennis van flora en fauna verdwenen. Jeroen Toirkens illustreert het met een foto van een tracht vol boomstammen die als een apocalyptische rover uit het zicht verdwijnt.

Grote tragedie

Dan plant je toch gewoon weer nieuwe bomen aan, luidt het logische verweer, maar zo simpel is het niet. Brandt Corstius legt uit dat oude bomen een fijnmazig on-

dergronds netwerk ontwikkelen om te communiceren en elkaar te steunen met voedingsstoffen. Het duurt honderden jaren voordat zo'n netwerk weer is opgebouwd en een bos gezond genoemd kan worden. Hoewel veel mensen intuïtief ontzag hebben voor oude bomen, gaat die traagheid van bestaan ons verre te boven. Dat is ook de grote tragedie in Schotland, dat al tijdens geleiden werd ontbost om schepen en huizen te bouwen. De paar resterende 'Granny trees' zijn ten dode opgeschreven, want alle jonge scheuten worden 's winters door de edelherten opgegeten. De stichting 'Trees for Life' koopt nu stukjes land en omheint de aanplant, maar de grootgrondbezitters werken niet mee.

Koolstofopslag

Brandt Corstius (1978) vertelt het allemaal op zijn bekende, ietwat laconieke maar onderhoudende manier. Het grote, achterliggende verhaal gaat over de enorme opslagcapaciteit van CO₂, het beruchte broeikasgas dat het klimaat steeds sterker beïnvloedt. Waar het Amazonegebied fungeert als zuurstofmotor, zijn de (nog omvangrijkere) boreale bossen van levensbelang om koolstof vast te houden en de temperatuurstijging af te remmen. Je vraagt je wel af of het nog kan.

Borealis, Canada, 'Broadback Valley', januari 2018. | Foto's: Jeroen Toirkens, courtesy Kahmann Gallery

De bosbranden in het onafzienbare Siberië zijn alarmerend. Er komen onvoorstelbare hoeveelheden CO₂ vrij en de opslagcapaciteit

nog, de bomen worden er in rap tempo verdrongen door bamboe.

Niet mismoedig

Toch word je er als bezoeker niet gauw mismoedig van. Zelfs tragedie is zijn fotogeniek. Jeroen Toirkens (1971) maakt echt prachtige foto's en de tentoonstelling is zo ingericht dat de bezoeker bijna lijfelijkelijk door de bossen dwaalt. Heeft Toirkens, opgeleid aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, zich niet meer opgesteld als een esthetische dan als een documentairefotograaf? "Goede vraag," zegt hij aarzelend. "Allebei, denk ik." In de video die vanwege de lockdown is gemaakt, vertelt Toirkens dat hij als kind al met het bos vergroeid raakte. Hij houdt echt van bomen. Dat zie je af aan de 'boomportretten' waar hij dagelijks op joeg. Het valt niet mee om een sexy exemplaar apart te nemen in

een volgroeid bos, maar het is hem toch – soms na flink zoeken – gelukt.

De allermooiste, de tragische 'Granny tree' uit Schotland, fungeert als blikvanger op het boek dat de tentoonstelling begeleidt. De losse kaft kan twee, drie keer uitgevouwen worden tot postergroot formaat. Het is maar een voorbeeld van de uiterst verzorgde vormgeving. Dankzij ruimhartige sponsoring zijn de keiharde lessen van de boreale bossen op oogstrelende wijze verpakt. Maar laat u niet misleiden, die lessen blijven snoeihard.

Jeroen Toirkens en Jelle Brandt Corstius, 'Borealis – Life in the Woods', tot zondag 3 oktober, Fotomuseum Den Haag. Op de website is een voorbezoek aan de tentoonstelling mogelijk. Terwijl de fotograaf en de schrijver rondlopen, stippen ze hun persoonlijke ervaringen aan. Meer informatie: www.fotomuseumdenhaag.nl

De tentoonstelling is zo ingericht dat je bijna lijfelijkelijk door de bossen dwaalt

holt achteruit. Dat er op Hokkaido, het noordelijkste eiland van Japan, wetenschappelijk onderzoek naar de problemen wordt gedaan, leidt niet direct tot oplossingen. Sterker

Schotland, februari 2017, 'Two Granny pines'.

'Granny tree' in Schotland, februari 2017 – 'Boreal tree # 25'.

Rusland, maart 2018, 'Huis van Gennady Tugushin'.